

Η δημόσια ζωή υπό τη σκιά των κομμάτων

ΝΙΚΟΣ ΠΕΡΙΣΤΙΑΝΗΣ: Η πώλωση, ο ρόλος των ΜΜΕ, η στάση των νέων και η αποχή

Ο ιστορικές ιδεολογικο-πολιτικές διαφορές παίρνουν νέα μορφή, σύμφωνα με τον κοινωνιολόγο και Πρόεδρο του Συμβουλίου του Πανεπιστημίου Λευκωσίας Νίκο Περιστιάνη. Αναλύοντας τις βουλευτικές εκλογές της περασμένης Κυριακής, τονίζει πως ο διπολισμός και ο συντηρητισμός της κυπριακής κοινωνίας δεν επιτρέπουν εύκολα την ανανέωση. Υπενθυμίζει πως η αποχή επανήλθε στα επίπεδα που ήταν πριν θεσμοποιηθεί η αναγκαστική ψηφοφορία.

Η προεκλογική εκστρατεία στήθηκε σε μια πώλωση; Η ιδεολογική - πολιτική πώλωση είναι φαινόμενο από παλιά. Ξεκίνησε τη δεκαετία του '40 με τη δημιουργία του μεγάλου κόμματος της Αριστεράς, του ΑΚΕΛ, το οποίο αμφισβήτησε την εξουσία της δεξιάς που ήταν μέχρι τότε κυρίαρχη. Τη δεκαετία εκείνη η ελληνοκυπριακή κοινότητα χωρίστηκε στα δύο: τα ποδοσφαιρικά σωματεία μοιράστηκαν, τα καφενεία, οι σύλλογοι, τα μπακάκια, τα πάντα χωρίστηκαν στα δύο. Με την πάροδο του χρόνου, διαφοροποιήθηκε το περιεχόμενο των όρων αριστερά και δεξιά, δεν μιλούμε πλέον για δύο κόμματα αλλά για δύο παρατάξεις, δύο μπλοκ, μέτωπα ή στρατόπεδα, που συνεχίζουν την αντιπαράθεση μέχρι σήμερα αλλά με διαφοροποιήσεις ως προς το τι αντιπροσωπεύουν. Μεταξύ '60 και '74 είχαμε τους Μακαριακούς και Γριβικούς, τους ενωτικούς και ανεξαρτησιακούς. Η τελευταία διαφοροποίηση ήταν το 2004 με αυτούς που ήταν υπέρ του σχεδίου Ανάν και αυτούς που ήταν εναντίον.

Πώς επηρεάζουν αυτές οι εξελίξεις τις εκλογές; Αυτές οι μεγάλες ιστορικές αντιθέσεις ή συγκρούσεις διατήρησαν την τομή Δεξιάς και Αριστεράς. Συντηρήθηκε έτσι με διάφορους τρόπους ο διπολισμός,

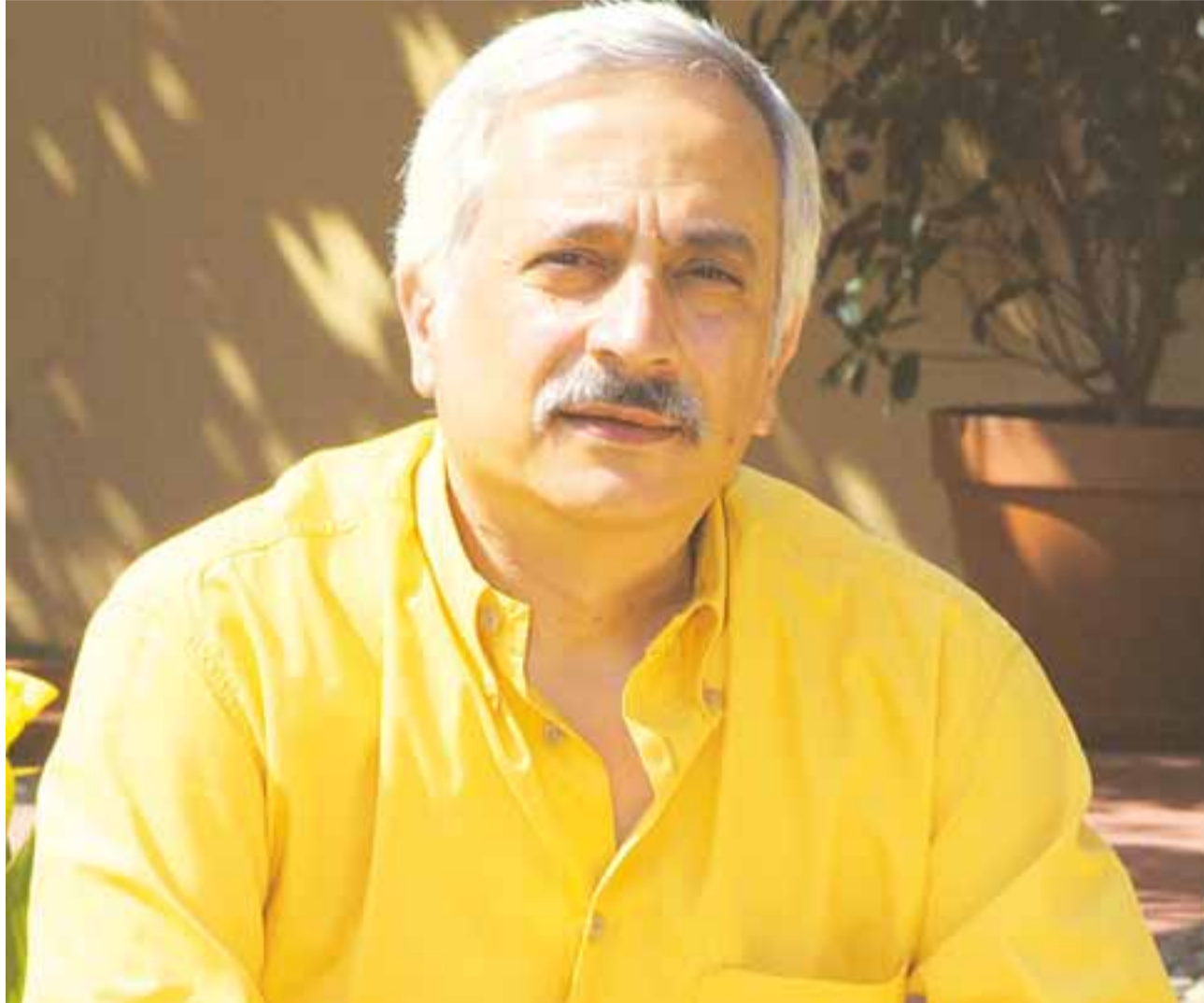
Ο διπολισμός και ο συντηρητισμός της κυπριακής κοινωνίας δεν επιτρέπουν εύκολα την ανανέωση

που συνέθλιψε τον ενδιάμεσο χώρο. Το πιο σημαντικό χαρακτηριστικό είναι ότι ενώ το '40 η τομή σπριζόταν στις μεγάλες ταξικές και ιδεολογικές διαφορές, σήμερα μετά την κατάρρευση του διπολισμού στον κόσμο, έχουν πάψει να είναι καθοριστικές οι μεγάλες ιδεολογικές διαφορές, το χάσμα έχει σμικρύνει. Η έλλειψη μεγάλων διαφορών καθιστά τη συστημική πτώση δύσκολη, το έργο της ηγεσίας ενός κόμματος γίνεται πιο δύσκολο, η προσπάθεια πρέπει να είναι πιο μεγάλη. Γι' αυτό και τα κόμματα προσπαθούν να μεγεθύνουν τις όποιες μικρές διαφορές έχουν, ή ακόμη τονίζουν τις συμβολικές διαφορές, επιδιώκοντας να συντηρήσουν την τομή που τα χωρίζει, αφού ακριβώς αυτή η τομή, και η συντήρησή της διαφοράς, είναι εκείνη που τους προτρέπει να μην ταυτίζονται.

Αυτό εντείνεται προς το τέλος κάθε εκλογικής αναμέτρησης. Ακριβώς, αφού υποθαλάσσιες οι οποιοσδήποτε διαφορές, έτσι που να δικαιολογούν ότι «εκείνοι» - «οι αντίπαλοι», εκπροσωπούν κάτι άλλο από «εμάς». Για να συγκρατήσει το σύνολο των οπαδών ή ψηφοφόρων του, ένα κόμμα φροντίζει να συντηρήσει την αντίθεση με το άλλο.

Μια κοινωνία του 21ου αιώνα γιατί έχει ανάγκη να συντηρεί τον διπολισμό; Σε κάποιο βαθμό, σε όλους τους τομείς της ζωής η δημιουργία ταυτότητας συνεπάγεται ακριβώς τη δημιουργία διαφοροποίησης από κάποιους άλλους. Το κακό δεν είναι η δημιουργία ταυτότητας, αλλά το πώς τη χρησιμοποιούμε - αν την καθιστούμε απολύτη, έτσι που ο άλλος να γίνεται ο εχθρός μας επειδή είναι διαφορετικός από εμάς. Παράλληλα, ο διπολισμός οδηγεί στην εξάφνηση του ενδιάμεσου χώρου ή των εναλλακτικών φωνών.

Μα ζούμε στην εποχή της αποδοχής της διαφορετικότητας. Σωστό. Μάλιστα το παράδοξο στη δική μας περίπτωση διπολισμού είναι ότι οι σημαντικές θέσεις του ΑΚΕΛ και του ΔΗΣΥ στο κύριο μας πρόβλημα, του Κυπριακού, είναι αρκετά όμοιες. Βέβαια, από την άλλη, για να καταφέρει να πάρει ένα από αυτά τα κόμματα την Προεδρία της Δημοκρατίας, πρέπει να εκλύσει τα κόμματα του Κέντρου που τυχαίνει να έχουν πιο «σκληρές» θέσεις στο Κυπριακό.

Οι νέοι βρίσκουν εναλλακτικούς τρόπους πολιτικοποίησης

Ήταν αναμενόμενα τα αποτελέσματα των εκλογών; Σε μεγάλο βαθμό ήταν αναμενόμενα. Το κύριο στοιχείο ήταν η νίκη των μεγάλων κομμάτων, η συντήρηση του διπολισμού, κάποια ελλόσσονα στοιχεία που αφορούν επιτυχίες συγκεκριμένων ατόμων. Και τρίτο σημαντικό ήταν το μεγάλο ποσοστό της αποχής, το οποίο βέβαια επανέρχεται στα επίπεδα που ήταν πριν το '80, πριν θεσμοποιηθεί η αναγκαστική ψηφοφορία. Τότε ήταν πιο υψηλά τα ποσοστά αποχής, για άλλους ιστορικούς λόγους για που η κοινωνία ήταν διαφορετική και τα κόμματα δεν ήταν, ακόμα, τόσο καλά οργανωμένα. Έτσι δεν πρέπει να μας φαίνεται η αποχή ως κάτι πρωτοφανές. **Ήταν η αναγκαστική ψηφοφορία, κυρίως, που ώθησε τα πράγματα στην εκμείνωση του φαινομένου της αποχής, τις τελευταίες τρεις δεκαετίες.** Και σήμερα όμως διατηρείται η υποχρεωτική ψηφοφορία. Ναι, αλλά ο κόσμος γνωρίζει ή υποθέτει ότι δεν θα διωχθεί. Ξέρει ότι μέσα στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι πολύ δύσκολο για το κράτος να καταφύγει σε κληνητό των πολιτών. Βέβαια, είναι κυρίως οι νέοι που δεν έλαβαν

μέρος στις εκλογές. **Και γιατί αυτό;** Οι νέοι έχουν διάφορους τρόπους να δείχνουν το ενδιαφέρον τους για τα κοινά, πέρα από την επίσημη πολιτική. Πολλοί καταφεύγουν σε άλλες μορφές πολιτικής έκφρασης - μπορεί να αναμειχθούν σε κινήματα, σε μικρές ομάδες, σε ομάδες πίεσης στο διαδίκτυο, όπου άλλωστε μπορούν να εκφραστούν και να καταγράψουν τις προσωπικές τους απόψεις πολύ πιο αναλυτικά από ό, τι σε μια ψηφοφορία. Γενικότερα, αρκετοί νέοι βρίσκουν εναλλακτικούς τρόπους πολιτικοποίησης. Να θυμίσω τα μικρά κινήματα που δημιουργήθηκαν ενάντια στη βία της αστυνομίας κατά των δυο νεαρών φοιτητών πριν μερικά χρόνια και τις αυθόρμητες συνάξεις των νέων για να εκδηλώσουν τη συμπαράστασή τους. Την κίνηση Alert, το κίνημα για την ομοφυλοφιλία Accept: όλα αυτά δείχνουν μια διάθεση από τους νέους να τοποθετηθούν πάνω σε πολύ αμφιλεγόμενα θέματα - που είναι πολιτικά με τη νέα έννοια που απέκτησε ο όρος, δηλ. τα πολιτικά της ζωής (life politics), των σχέσεων εξουσίας στα διάφορα επίπεδα του βίου (πολίτες - αστυνομία, άντρες - γυναίκες κ.ο.κ.).

κό. Σε αυτή την προεκλογική εκστρατεία, είδαμε ακριβώς τα δύο κόμματα να αναγκάζονται να προχωρούν σε πιο σκληρές θέσεις όσο πλησιάζαν οι εκλογές, για να καταφέρουν να συπειρώσουν τους δικούς τους (αφού η τομή των σκληρών και ήπιων απόψεων στο Κυπριακό υπάρχει και εντός των κομμάτων), αλλά και να ελκύσουν στη μελλοντική αναμέτρηση για την Προεδρία, τα κόμματα του Κέντρου. **Με αποτέλεσμα να ασκείται πολιτική για την εξουσία;** Ναι, αλλά δεν πρέπει να βλέπουμε εκ του ασφαλούς τις δυσκολίες των κομμάτων και να επιχειρούμε μια στεφίρα κριτική. Πρέπει να κατανοούμε και τα δικά τους δεδομένα ή παραμέτρους. Ας μην ξεχνούμε ότι απώτερος στόχος και επιτυχία ενός κόμματος είναι να πάρει την εξουσία για να εφαρμόσει τη δική του ιδεολογία ή πρόγραμμα. Το ζητούμενο είναι να καταφέρει ένα κόμμα να μην κάνει αθέμιτους συμβιβασμούς στην πορεία προς την εξουσία. **Το γεγονός ότι δεν άλλαξε ο πολιτικός χάρτης μετά τις εκλογές δείχνει ότι ο ψηφοφόρος δεν μετατοπίζεται;** Ναι, ειδικά, βέβαια, οι παλαιότεροι. Πολλοί νέοι επιλέγουν την αποχή, αλλά μεγάλωνοντας επιστρέφουν στην εκλογική διαδικασία. Είναι αναγκαίο να αναζητήσουν μια εργασία για να επιβιώσουν, να χρησιμοποιήσουν κάποιες διασυνδέ-

σεις - οπότε αρχίζουν να συμβιβάζονται, να αναζητούν κάποιο κομματικό στήριξη για να επιβιώσουν. Λίγοι είναι εκείνοι που καταφέρνουν να αντισταθούν στις πιέσεις για να υιοθετήσουν τις καθιερωμένες πελατειακές πρακτικές. Από τη στιγμή που δεν υπάρχει μια ισχυρή κοινωνία των πολιτών, πέρα από τα κόμματα, στο τέλος πολλοί προχωρούν ή συνεργάζονται με κάποιο κόμμα για να κατορθώσουν να επιβιώσουν. Αυτοί, όμως, είναι λανθασμένοι λόγοι για να ενταχθεί κανείς σε ένα κόμμα και δυστυχώς καταλήγουν στη διαιώνιση της κατάστασης. **Αυτό είναι έλλειψη πολιτικής κουλτούρας;** Θα έλεγα ότι τα πράγματα έχουν σε κάποιο βαθμό βελτιωθεί. Να σας θυμίσω ότι τη δεκαετία του '60 και '70 τα κόμματα ήταν εντελώς προσωποπαγή, ειδικά στον χώρο της δεξιάς. Δημιουργούνταν πρόσκαιρα σκήματα, γύρω από κάποιον «παράγοντα», πολλές φορές λίγο πριν τις εκλογές, με στόχο την εξασφάλιση ενός τέτοιου άλλου χώρου ανεξάρτητης που ο «παράγοντας» καλλιεργούσε. Δεν ήταν διαχρονικά κόμματα, με συγκεκριμένη ιδεολογία, αρχές και πολιτικούς στόχους. Αυτό ευτυχώς έχει αλλάξει τις τελευταίες δεκαετίες.

Η πολιτική κουλτούρα του κόσμου... σήμερα δημιουργείται μέσα από τη συμμετοχή σε όλα τα επίπεδα. Φύγαμε από την προηγούμενη μορφή κομμάτων, όπου οι ηγέτες καθόριζαν τα πάντα από πάνω προς τα κάτω. Σήμερα έχουμε μια πιο σωστή μορφή δημοκρατίας και λειτουργία των κομμάτων, όπου φαίνεται να έρχονται απόψεις και πιέσεις από τα κάτω προς τα πάνω και να υπάρχει ένα πιο σωστό ισοζύγιο εντός των κομμάτων. Σε κάποιο βαθμό, τουλάχιστον. **Αν άκουαν θα ζούσαμε και μια πιο ουσιαστική προεκλογική.** Ο διπολισμός και ο συντηρητισμός της κυπριακής κοινωνίας δεν επιτρέπουν εύκολα την ανανέωση, δεν υπάρχει μεγάλο περιθώριο να ανθίσει νέα σκέψη, νέοι προβληματισμοί, να εισαχθούν συζητήσεις για πολλά σύγχρονα σημαντικά συλλογικά προβλήματα, στην κυπριακή κοινωνία. Σπάνια ακούγεται αυθεντικός, ανεξάρτητος λόγος. Η δημόσια ζωή βρίσκεται κάτω από τη σκιά των κομμάτων. Όλοι οι χώροι έχουν «αποικιοποιηθεί» από την κομματική διέσδυση. Η ιδιωτική σφαίρα δεν είναι αυτόνομη και δεν ενθαρρύνει την καλλιέργεια ανεξάρτητης σκέψης. Παράδειγμα, οι περισσότερες οικογένειες προσκοιούνται σε κάποιο κόμμα. Τα κόμματα διαθέτουν ερείσματα στα σχολεία και προσπαθούν να επεκτείνουν ακόμη περισσότερο την επιρροή τους. Τα Πανεπιστήμια αποτελούν νέο φαινόμενο των τελευταίων

δεκαετιών, είναι σίγουρα πιο ανεξάρτητα, αλλά δεν έχουν καταφέρει ακόμα να εμπεδώσουν την παρουσία τους, να εμβολίζουν συνεχώς τον δημόσιο διάλογο με νέες ιδέες, ερευνητικά δεδομένα, νέους τρόπους προσέγγισης. Έτσι η όποια αλλαγή έρχεται με αργές και μικρές δόσεις. **Ακούγοντας σας δημιουργείται μια απαισιοδοξη εικόνα.** Θεωρώ ότι έχουν βελτιωθεί σε μεγάλο βαθμό τα πράγματα στην Κύπρο, δεν πρέπει να μηδενίζουμε το πόσο έχει εξελιχθεί το πολιτικό μας σύστημα. Θυμίζω ότι στη δεκαετία του '60 όσοι διαφωνούσαν δεν κατέφευγαν στον δημόσιο διάλογο, αλλά έβγαζαν βόμβες στους αντιπάλους τους. Σήμερα έχουμε ξεπεράσει κατά πολύ εκείνο το στάδιο. Η δημοκρατία μας έκλεισε τα 50 της χρόνια, αρχίζει να ωριμάζει. Άλλωστε είμαστε πλέον στην Ευρωπαϊκή Ένωση, πράγμα που έχει βοηθήσει τα μέγιστα στην εμβάθυνση της δημοκρατίας στον τόπο μας. Ξεφεύγουμε από τον κλειστό κόσμο μας, ανοιγόμαστε προς τον έξω κόσμο, σε ένα χρόνο θα έχουμε την Προεδρία της Ε.Ε. Όλα αυτά σπρώχνουν την κοινωνία μας πιο βαθιά στον δρόμο του εκσυγχρονισμού και του εκδημοκρατισμού. Είναι καθήκον του καθένα μας να συμβάλει σ' αυτή την πορεία - είναι καθήκον και για εσάς, στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.

Καθοριστικός ο ρόλος των ΜΜΕ

ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΤΗΚΕ ο ρόλος των ΜΜΕ σε αυτή την προεκλογική; Ναι, περνάμε γρήγορα από την παλαιότερη μορφή προεκλογικής εκστρατείας, σε πιο σύγχρονες που αξιοποιούν τον ρόλο των στα ΜΜΕ και ιδιαίτερα της τηλεόρασης - δημιουργείται ο τηλεοπτικός πολιτικός ή γκέιτς. Στο μέλλον με τη χρήση του διαδικτύου ίσως αντισταθιστούν και κάποια φαινόμενα που είναι κάπως προβληματικά, όπως εκείνο της υπερβολικής συγκέντρωσης στα ΜΜΕ, που έχουμε αυτή τη στιγμή. Είδαμε στις επαναστάσεις της Μέσης Ανατολής τα ηλεκτρονικά μέσα επικοινωνίας να παίζουν καθοριστικό ρόλο. Στην περίπτωση μας, έπαιξε κάποιο ρόλο η ηλεκτρονική επικοινωνία, αλλά είμαστε ακόμα πίσω. **Τι δείχνουν οι πανάκριβες προεκλογικές εκστρατείες σε εποχή κρίσης;** Ότι ολόενα και περισσότερο η ανισότητα πόρων ή πλούτου θα παίζουν σημαντικό ρόλο στις εκλογές. Αν δεν μπουκνουν πιο αυστηρά πλαίσια, θα τείνουμε προς την κατεύθυνση της Αμερικής, όπου ο πλούτος ενός ατόμου είναι καθοριστικός στο αν θα εκλεγεί ή όχι. Πρέπει να το ελέγξουμε αυτό, μέσα από νομικές ρυθμίσεις.

Μα υπάρχει ήδη νόμος αλλά και παράθυρα για να διαφεύγει ο υποψήφιος. Σωστά, πρέπει ακριβώς να κλείσουμε τα παράθυρα (γελά). Οι νόμοι μάς δίνουν ένα πλαίσιο, κάποια όρια - εξαρτάται πώς τους εφαρμόζουμε. Το πρόβλημά μας πολλές φορές στην Κύπρο είναι ότι δεν εφαρμόζουμε σωστά τους νόμους, όχι ότι δεν τους έχουμε. **Οι εκλογές επιφύλαξαν εκπλήξεις στην εκλογή ατόμων.** Πολιτικοί με χρόνια παρουσία δεν έχουν εκλεγεί. Αυτό δείχνει ότι τα ΜΜΕ μπορεί να παίξουν καθοριστικό ρόλο στην ανάμιξη ενός νέου υποψηφίου. Μια σημαντικού εκπομπιστή παρουσία ενός ατόμου στα ΜΜΕ, που να δείχνει σοβαρότητα, ορθή επικοινωνία των απόψεων του - αυτό στο μέλλον θα είναι ίσως ένας από τους πιο σημαντικούς τρόπους που

θα μπορεί να εκλεγεί κάποιος νέος υποψήφιος. Η συχνή προβολή από τα ΜΜΕ βοηθά. Η μη εκλογή παραδοσιακών στελεχών μπορεί σε κάποιο βαθμό να συσχετισθεί με το ότι κάποιοι άλλοι ευνοήθηκαν λόγω της συχνής παρουσίας τους στα ΜΜΕ και ειδικότερα της επιτυχημένης τηλεοπτικής τους εμφάνισης. **Άρα δεν ψηφίζουμε με βάση την πολιτική κριτική του καθενός, αλλά με την αναγνωρισιμότητά του;** Δεν είναι απλά να είναι αναγνωρισμένος κάποιος, αλλά και το τι εκτόπισμα έχουν οι απόψεις του. Αν είναι αναγνωρισμένος, δίνοντας την εικόνα ενός φαιδρού ή κάποιου καθοριστικού ρόλου, δεν θα τον εκλέξει ο κόσμος. Μπορεί να λειτουργήσουν και αρνητικά τα ΜΜΕ, να ξεσκεπάσουν τις αδυναμίες και ατέλειες ενός υποψηφίου. Αν υποστηρίζει καλά τις θέσεις του, αν φαίνεται ενημερωμένος, αν έχει τόλμη στις απόψεις του, είναι σημαντικά χαρακτηριστικά. Εξίσου σημαντική, βέβαια, φαίνεται να είναι και η ταύτιση με ένα συγκεκριμένο παραδοσιακό κομματικό κώρο. **Η νέα Βουλή με 32% νέα πρόσωπα θα μπορεί να παιέει σωστά τον ρόλο της;** Υπάρχουν αρκετά νέα άτομα, ας ελπίσουμε ότι θα φέρουν κάτι θετικό. Έφυγαν και κάποια καλά άτομα, που είναι κρίμα. Η νέα Βουλή θα κριθεί στο τέλος από τις πράξεις και το έργο της. **Η απερχόμενη Βουλή πώς κρίνετε;** Θα ευχόμουν να βλέπαμε πολύ περισσότερη ανεξάρτητη σκέψη, ως πολύ περισσότερη εξοικείωση των βουλευτών με τη σύγχρονη σκέψη, οι οποίοι να εμβαθύνουν πιο πολύ στα θέματα με τα οποία ασχολούνται. Είναι η αυτονομία, η ανεξαρτησία, και η ωριμότητα σκέψης, που θα βοηθήσει τον πολιτικό να αποφανθεί την εύκολη λύση της καταφυγής στην πελατειακή εξουσία, στο πρόβλημα των μετρητών, εμμένοντας στις σοβαρές τοποθετήσεις που έχουν μεν πολιτικό κόστος, αλλά που μακρόχρονα μπορούν να φέρουν την ανανέωση της συλλογικής ζωής.

Φωνή διαμαρτυρίας η αποχή

Η αποχή είναι πολιτική τοποθέτηση; Οποσοδήποτε είναι μια μορφή πολιτικής τοποθέτησης η μη-συμμετοχή στην εκλογική διαδικασία. Αποτελεί συχνά, αν και όχι πάντοτε, μια μορφή διαμαρτυρίας ενάντια στον τρόπο άσκησης της πολιτικής από τους «επαγγελματίες» πολιτικούς, ενάντια στα φαινόμενα διαφθοράς, τις πελατειακές σχέσεις, το χάσμα επικοινωνίας μεταξύ πολιτών και πολιτικών. **Πιάει δεν ενδιαφέρει τους νέους το κατ'εξοχήν θέμα πολιτικής;** Κάποιοι φαίνεται να απορρίπτουν την πολιτική ως επάγγελμα, θεωρώντας ίσως ότι ο πολιτικός καριέρας κάνει την αυτονομία του, τη δυνατότητα να μάχεται για τις προσωπικές του απόψεις και ιδέες, αφού πρέπει να δεχθεί την πειθαρχία του κόμματος. Σε κάποιο βαθμό αυτό είναι, βέβαια, αλήθεια, αλλά αυτό είναι και αναπόφευκτο στοιχείο κάθε συλλογικής δράσης - με επιβράβευση το μεγαλύτερο εκτόπισμα και την πιο μεγάλη αποτελεσματικότητα των οργανωμένων συνόλων. Εδώ ακριβώς σπριζείται η έμφυση δημοκρατία και ο ρόλος των κομμάτων. Ούτως ή άλλως, θεωρώ ότι δεν άλλαξε δραματικά κάτι στη «φύση» των σημερινών νέων, για να θεωρήσουμε ότι είναι χειρότεροι διότι δεν τους ενδιαφέρουν τα κοινά. **Πρέπει να αλλάξει ο τρόπος που ασκείται η πολιτική;** Το ότι κάτι δεν πάει καλά δεν είναι το ότι

απέχουν οι νέοι. Αν πάρουμε για παράδειγμα την ομάδα των νέων - φοιτητών, το κύριο πρόβλημα δεν είναι τόσο η μη πολιτικοποίηση, αλλά ο βαθμός που τα κόμματα προσπαθούν να ελέγξουν την πολιτικοποίηση, ακόμα και εντός των Πανεπιστημίων. Πιέζουν για να ωθήσουν την ένταξη των φοιτητών σε κομματικούς σχηματισμούς μέσα στα Πανεπιστήμια. Μετά από κάθε φοιτητική εκλογική αναμέτρηση θριαμβολογούν τονίζοντας ότι τα αυξημένα ποσοστά μιας φοιτητικής παράταξης αντανακλούν και στη δική τους ενδυνάμωση. Συντηρούν την εξάρτηση των νέων από τους κομματικούς σχηματισμούς. **Πάνε οι νέοι να ψηφίζουν στις εκλογές των Πανεπιστημίων;** Όχι σε τόσο μεγάλους αριθμούς όσο θα ανέμενε κανείς. Ίσως επειδή εκείνοι που κατέρχονται στις εκλογές στα Πανεπιστήμια μεταφέρουν τη θεματολογία και τον λόγο των κομμάτων - που φαίνεται να μην συγκινεί αρκετούς φοιτητές. Πολλές φορές καυτά θέματα για τους νέους, μένουν στην αφάνεια. Γενικά, οι φοιτητές δεν φαίνεται να έχουν καταφέρει να αρθρώσουν ένα δικό τους λόγο, ανεξάρτητο από τα κόμματα. Ο ασφυκτικός εναγκαλισμός των κομμάτων δεν έχει αφήσει περιθώριο να αναπτυχθούν άλλοι, αυτόνομοι πολιτικοί σχηματισμοί. Η λεγόμενη κοινωνία των πολιτών στην Κύπρο είναι αναμικτή. Αν εξαιρέσει κανείς

τις οργανώσεις που είναι συνδεδεμένες με τα κόμματα, άλλες μορφές ανεξάρτητης παρουσίας στα συλλογικά δρώμενα σχεδόν δεν υπάρχουν. Δυστυχώς οι πιο πολλές οργανώσεις σπριζονται, εξαρτώνται ή και ελέγχονται ασφυκτικά από τα κόμματα ή την Εκκλησία. **Αυτό σημαίνει ότι τα κόμματα είναι αρνητικό φαινόμενο;** Βεβαίως όχι, αλλά στην προσπάθειά τους να εξασφαλίσουν περισσότερη υποστήριξη, επιζητούν τον έλεγχο κάθε τομέα της ζωής, ενώ θα έπρεπε κάποιες σφαίρες της ζωής να έχουν μια δική τους αυτονομία. Όλα αυτά εξηγούν την ολοένα αυξανόμενη αποχή. **Πώς αντιμετωπίζονται;** Με το να ενδυναμωθούν κάποιοι άλλοι φορείς ή οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, που να μην είναι συνδεδεμένοι με τα κόμματα. Προσωπικά μου ελπίδα είναι ότι τα Πανεπιστήμια θα καταφέρουν να γίνουν ένας τέτοιος άλλος χώρος ανεξάρτητης απόψεων, λόγω της ίδιας τους της φύσης. Όχι, βέβαια, για να αποτελέσουν έναν εναλλακτικό πόλο εξουσίας, αλλά για να συμβάλουν στην πολιτική ζωή με τις κριτικές τους απόψεις, με έρευνες και τεκμηρίωση, που να βοηθούν στη βελτίωση της πολιτικής. Ένα ελπιδοφόρο παράδειγμα είναι ότι στις πρόσφατες εκλογές, έχουν ελεγχθεί κάποιοι ακαδημαϊκοί στη νέα Βουλή, οι οποίοι, πιστεύω, θα έχουν ένα διαφορετικό λό-

γο και θα συμβάλουν στη δημιουργία ενός νέου πνεύματος στην πολιτική ζωή. **Να αναμένουμε αύξηση της αποχής σε κάθε νέα εκλογική αναμέτρηση;** Προσωπικά θεωρώ ότι θα ανεβαίνει σταθερά, συμβαίνει σε πάρα πολλές χώρες τις Δύσης, δεν βλέπω γιατί να μην συμβεί και σε μας. Θα είναι ένα μόνιμο ζήτημα, μια συνεχής υπενθύμιση στους πολιτικούς για να παραμένουν κοντά στα πραγματικά προβλήματα των πολιτών. **Ίσως αυτό να είναι το μήνυμά που έστειλαν αυτές οι εκλογές;** Το γεγονός ότι συζητήθηκε τόσο πολύ το πρόβλημα της αποχής δείχνει ότι ανησυχούν οι πολιτικοί, αλλά και όλοι οι υπόλοιποι συνειδητοί πολίτες. Από τη μια δεν θέλουμε να αυξάνεται, αλλά από την άλλη θα υπάρχουν ολόενα και πιο έντονες πιέσεις για αύξηση της αποχής - πιέσεις από τα σύνθετα προβλήματα του σημερινού κόσμου, την ιδεολογία του ατομικισμού και του καταναλωτισμού. Παράλληλα θα υπάρχει μια συνεχής μάχη μεταξύ των απόψεων εκείνων που υπογραμμίζουν την αναγκαιότητα του να είμαστε κοινωνικοί άνθρωποι, να παίρνουμε ενεργό μέρος στα δημοσσια πράγματα, και των ιδεολογιών που ενθαρρύνουν τον ναρκισσισμό, την ενασχόληση με τα θέματα του προσωπικού βίου, μακριά από τα συλλογικά και δημόσια προβλήματα.

